herpy

GEKONY

Felsuma wielka

Phelsuma grandis

Jeden z największych gekonów dziennych na świecie: jaskrawozielony, krzepki wspinacz z północnego Madagaskaru, z czerwonym rysunkiem i żywym, ciekawskim usposobieniem. Potrzebuje ciepła, mocnego światła i wysokiego terrarium, a najlepiej sprawdzi się u hodowcy z pewnym doświadczeniem, który chce swoje zwierzę obserwować, a nie brać na ręce.

Rodzina: Gekkonidae Nazwa angielska: Madagascar giant day gecko Dawna nazwa: *Phelsuma madagascariensis grandis*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**23-30 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**8-20 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Las deszczowy**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 60 × 120 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**26-30 °C**
Miejsce wygrzewania	**32-35 °C**
Temperatura w nocy	**22-25 °C**
Wilgotność	**50-70%**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady, owoce, nektar i gotowa karma**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**12-14 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Inkubacja	**48-80 dni** przy 27-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Phelsuma grandis to jeden z największych gatunków w swoim rodzaju. Dorosłe osobniki osiągają 23-28 cm długości razem z ogonem, a pojedyncze samce dorastają nawet do 30 cm. Samice są zwykle nieco mniejsze od samców. Ciało jest masywne i intensywnie zielone, czasem z niebieskawym połyskiem, a brzuch ma barwę kremową do lekko żółtej. Od nozdrzy w stronę oka biegnie czerwony pasek, a na grzbiecie często występują czerwone plamy lub poprzeczne pręgi. Rysunek jest bardzo zmienny osobniczo i może niemal całkowicie zanikać. Gdy gekon jest zestresowany lub wychłodzony, jego barwa ciemnieje.

Nie ma ruchomych powiek i oczyszcza oczy, oblizując je językiem. Wiele samic ma na bokach szyi wyraźne, białe worki wapniowe, czyli zapas wapnia potrzebnego do produkcji jaj. Pod palcami znajdują się lamelki, dzięki którym bez trudu wchodzi po pionowej szybie. Często porusza się spokojnie, ale przestraszony jest błyskawiczny, a gatunek słynie z tego, że świetnie ucieka.

Gatunek został opisany przez Johna Edwarda Graya w 1870 roku. Przez pewien czas uznawano go za podgatunek *Phelsuma madagascariensis*, a nazwa *P. madagascariensis grandis* wciąż pojawia się w starszej literaturze. Obecnie jest to odrębny gatunek.

Od klasycznych gekonów dla początkujących najbardziej odróżnia go temperament. Jest śmiały, aktywny i ciekawski, ale nie znosi chwytania, a samce są silnie terytorialne. W zamian to jedno z najpiękniejszych zwierząt, jakie można trzymać w obsadzonym roślinami terrarium.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

Występowanie i środowisko

Gatunek występuje naturalnie na północy i północnym zachodzie Madagaskaru, a także na wyspie Nosy Komba u północno-zachodniego wybrzeża. Miejsce typowe leży około 25 km na południe od Antsiranany (Diego Suarez) na północnym krańcu wyspy.

Poza naturalnym zasięgiem gatunek został zawleczony w kilka miejsc. Dziś żyje dziko na Reunionie, gdzie wypuszczono go w połowie lat 90., na Mauritiusie oraz w częściach Florydy i Hawajów. Na Mauritiusie uważa się go za zagrożenie dla rodzimych gekonów dziennych, ponieważ wypiera je z ich siedlisk. Populacje introdukowane nie należą do pierwotnego zasięgu gatunku.

> **Naturalny zasięg:** Madagaskar.

ŚRODOWISKO

Na Madagaskarze gekon żyje na drzewach w lesie tropikalnym, ale nie jest wybredny. Dobrze radzi sobie także na skrajach lasów, w ogrodach i na plantacjach z palmami, bananowcami i bambusem. Ta zdolność przystosowania częściowo tłumaczy, dlaczego zadomowił się w miejscach, do których przywieźli go ludzie.

Przed południem wygrzewa się na pniach i liściach, a w najgorętszej porze dnia szuka cienia. Klimat północnego Madagaskaru jest ciepły, z porą deszczową mniej więcej od grudnia do kwietnia i suchszym okresem przez resztę roku. Sezon rozrodczy pokrywa się z porą deszczową i trwa mniej więcej od grudnia do czerwca. Pomiarów temperatury i wilgotności z siedlisk gatunku jest niewiele, dlatego parametry w terrarium opierają się na doświadczeniach z hodowli.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Dorosły osobnik potrzebuje wysokiego terrarium o wymiarach co najmniej 60 × 60 × 120 cm (długość × szerokość × wysokość). Często spotyka się mniejsze, ale aktywny gekon o długości 25 cm potrzebuje miejsca do biegania i wspinaczki, a wysokość pozwala uzyskać wyraźną różnicę między ciepłą górą a chłodnym dołem. Dorosłe zwierzęta trzymaj pojedynczo. Para hodowlana potrzebuje jeszcze większego terrarium z wieloma kryjówkami.

Urządź je grubymi rurami bambusowymi, pionowymi i ukośnymi gałęziami oraz roślinami o dużych, mocnych liściach, np. sansewierią, epipremnum i bromeliami. Bambus służy jednocześnie jako miejsce do wygrzewania, kryjówka i miejsce składania jaj. Rozmieść gałęzie tak, aby zwierzę mogło zbliżyć się do światła, ale nie mogło dotknąć lampy grzewczej, i zgrupuj kilka roślin, by w środku dnia było zacienione miejsce.

Jako podłoże sprawdza się około 10 cm nienawożonej ziemi zmieszanej z włóknem kokosowym, najlepiej w formie podłoża bioaktywnego ze skoczogonkami i równonogami. Bez podłoża bioaktywnego odchody i białe grudki kwasu moczowego trzeba usuwać codziennie, a podłoże wymieniać kilka razy w roku. Unikaj luźnych kawałków kory i drobnego żwiru, które mogą zostać połknięte. Terrarium musi być dobrze wentylowane i mieć szczelnie zamykane drzwi i pokrywę.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

Gekony dzienne kochają słońce i potrzebują ciepłego miejsca do wygrzewania. W dzień w większej części terrarium powinno być 26-30 °C, a na gałęzi tuż pod lampą grzewczą miejsce do wygrzewania o temperaturze 32-35 °C. Zacznij od dolnej granicy i obserwuj, jak zwierzę korzysta z przestrzeni.

W nocy temperatura powinna spaść do 22-25 °C, a w większości mieszkań ogrzewanie można całkowicie wyłączyć. Używaj zwykłej żarówki grzewczej lub halogenu z termostatem albo ściemniaczem. Dwie słabsze żarówki lepiej rozprowadzają ciepło niż jedna mocna. Zawieś lampę nad siatkową pokrywą z pewnym odstępem, żeby zwierzę nie poparzyło się, wspinając się

po siatce. Mierz temperaturę termometrem cyfrowym zarówno przy miejscu do wygrzewania, jak i na dole, a samo miejsce do wygrzewania sprawdzaj termometrem na podczerwień.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 50-70 % i może być najwyższa w nocy. Gatunek toleruje wahania, byle warunki nie były ani stale suche, ani stale mokre. Zraszaj obficie rano i wieczorem, żeby gekon mógł zlizywać krople z liści, a w ciągu dnia pozwól podłożu i gałęziom przeschnąć.

Rzadko pije z miski, ale mimo to postaw płaską miseczkę ze świeżą wodą i często ją wymieniaj. Żywe rośliny pomagają utrzymać wilgotność, a higrometr pokaże, czy rytm jest zachowany. Długotrwale nieodpowiednia wilgotność z czasem prowadzi do problemów z linieniem i drogami oddechowymi.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i potrzebuje zarówno mocnego światła, jak i UVB. Użyj świetlówki T5 około 6 % w odbłyśniku, tak aby indeks UV przy miejscu do wygrzewania wynosił około 3-4, co odpowiada strefie Fergusona 3. Przestrzegaj zaleceń producenta dotyczących odległości i najlepiej mierz miernikiem indeksu UV. Wymieniaj świetlówkę po czasie podanym przez producenta, nawet jeśli nadal świeci.

Uzupełnij oświetlenie zwykłą świetlówką dzienną lub lampą LED o temperaturze barwowej około 6500 K, żeby terrarium było jasne. Światło powinno być włączone 12-13 godzin latem i 10-11 godzin zimą, najlepiej z wyłącznikiem czasowym. Zawsze musi być cień, w którym zwierzę może się schronić, a w nocy powinno być ciemno.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Gekony dzienne jedzą zarówno owady, jak i słodkie pokarmy, takie jak nektar, dojrzałe owoce i pyłek. W terrarium bardzo dobrze sprawdza się połączenie żywych owadów i gotowej karmy dla owocożernych gekonów, np. Pangea lub Repashy. Gotową karmę rozrabia się na gęstą papkę i podaje w małej miseczce umieszczonej wysoko, gdzie gekon czuje się bezpiecznie.

Dorosłe osobniki dostają 3-5 owadów nieco mniejszych od głowy dwa-trzy razy w tygodniu i gotową karmę raz-dwa razy w tygodniu. Podawaj świerszcze, karaczany dubia i szarańczę, a od czasu do czasu larwy barciaka jako przysmak. Karm owady pożywnym pokarmem dobę-dwie przed podaniem i przy każdym karmieniu oprószaj je wapniem, mniej więcej co drugi raz wapniem z D3, a raz w tygodniu preparatem multiwitaminowym. Młode poniżej roku dostają owady codziennie i gotową karmę dwa razy w tygodniu.

Świeże owoce, takie jak mango i papaja, można podawać jako przysmak, ale nie zastąpią gotowej karmy, ponieważ zawierają za mało wapnia.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gekon jest spokojny, dopóki się nie przestraszy, a wtedy staje się bardzo szybki. Większość zwierząt nigdy tak naprawdę nie oswaja się z ręką. Niektóre uczą się brać pokarm z pęsety, a pojedyncze chętnie siadają na dłoni, ale ten gatunek to przede wszystkim zwierzę do obserwacji. Nigdy go nie chwytaj, bo skóra jest delikatna i może się zedrzeć, a ogon łatwo odpada.

Samce są terytorialne i nigdy nie wolno trzymać ich razem, ponieważ walki mogą prowadzić do poważnych obrażeń. Dlatego dorosłe zwierzęta trzymaj pojedynczo, chyba że chcesz je rozmnażać. Samiec i samica mogą żyć razem jako para, ale również wtedy samiec bywa brutalny wobec samicy i trzeba je natychmiast rozdzielić. Trzymanie samca z dwiema samicami zwiększa ryzyko agresji i nie jest zalecane. Daj nowym zwierzętom co najmniej dwa tygodnie spokoju, zanim zaczniesz wykonywać prace blisko terrarium.

Gekon dzienny, który ma ciemną barwę i przyciska się do szyby, jest albo zestresowany, albo wychłodzony. Najpierw sprawdź temperaturę.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Dojrzałe płciowo samce mają duże, wyraźne pory na spodniej stronie ud, podczas gdy u samic są one słabo widoczne lub ich brak. Samce stają się poza tym większe i masywniejsze. Większość zwierząt jest gotowa do rozrodu w wieku 12-14 miesięcy, a młode samice mogą zacząć składać niezapłodnione jaja już od 10. miesiąca życia. Z rozmnażaniem poczekaj, aż samica będzie miała co najmniej 15-20 cm długości i będzie w dobrej kondycji. Brak wiarygodnych danych o masie ciała na początku rozrodu. Duże, białe worki wapniowe na szyi świadczą o tym, że ma rezerwy.

GODY I KOPULACJA

Sezon rozrodczy trwa mniej więcej od grudnia do czerwca. Połącz zwierzęta w czystym terrarium, w którym żadne z nich wcześniej nie mieszkało, i wpuść je jedno zaraz po drugim, żeby żadne nie było u siebie. Oznaki akceptacji to kiwanie głową, wężykowate ruchy ogonem, pokazywanie samicy grzbietu przez samca oraz to, że samica pozwala mu chwycić się zębami za kark podczas kopulacji. Jeśli samiec bez przerwy ją goni albo ona cały czas się ukrywa, trzeba je rozdzielić.

Potrzeba właściwego spoczynku zimowego nie jest udokumentowana. W ciemnych miesiącach możesz nieco obniżyć temperaturę i skrócić dzień, a samca odsadzić, żeby samica mogła zregenerować się między sezonami i odbudować rezerwy wapnia.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jednorazowo jedno lub dwa jaja o twardej skorupce, a dwa jaja są często ze sobą zlepione. Nie są przyklejane do podłoża, więc łatwo je przenieść. Najchętniej składa je w zagłębieniach, np. w rurze bambusowej lub w nasadach liści sansewierii. W ciągu sezonu pojawia się kilka zniesień, często w odstępach od czterech do sześciu tygodni, ale brak wiarygodnych danych o tym, ile zniesień samica składa w ciągu roku.

Przez cały sezon podawaj jej dużo owadów i wapnia z D3 i obserwuj jej kondycję. Wyjmij jaja do inkubacji, ponieważ dorosłe osobniki mogą zjadać świeżo wyklute młode.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

INKUBACJA

Ostrożnie przenieś jaja, nie obracając ich, do małego pojemnika z wilgotnym wermikulitem lub perlitem, a górną stronę oznacz ołówkiem. Pojemnik powinien mieć małe otwory wentylacyjne i stać w temperaturze 27-29 °C przy wilgotności około 60 %. W temperaturze około 28 °C wyklucie następuje zwykle po 55-65 dniach, a w zależności od temperatury może to trwać od 48 do 80 dni.

Jaja można też inkubować w temperaturze pokojowej z naturalnymi wahaniami między dniem a nocą. U gekonów dziennych temperatura wpływa na płeć, a wysokie temperatury najwyraźniej dają więcej samców. Jak silny jest ten efekt właśnie u tego gatunku, nie jest dobrze udokumentowane, więc nie licz na to, że uda ci się sterować proporcją płci. Jaja, które wyglądają wątpliwie, zostaw na długo, zanim je wyrzucisz.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode trzymaj osobno w małych, wentylowanych pojemnikach lub terrariach o wymiarach około 30 × 30 × 30 cm z cienkimi gałązkami, kilkoma roślinami i kryjówkami. Nie powinny przebywać z dorosłymi, a najlepiej też nie ze sobą nawzajem, ponieważ konkurują o pokarm i mogą stać się agresywne.

Zapewnij im taki sam klimat jak dorosłym: 26-30 °C w dzień z miejscem do wygrzewania o temperaturze 32-35 °C, 22-25 °C w nocy i wilgotność 50-70 %. Po pierwszym linieniu młode zaczynają jeść. Codziennie podawaj małe owady, np. świerszcze lub muszki owocowe, i zmieniaj owady z gotową karmą. Oprószaj owady wapniem z D3. Około dziewiątego miesiąca życia mogą przejść na rytm karmienia dorosłych. Młode szybko rosną i po roku są niemal dorosłe.

Zdrowie i częste błędy

Gatunek uchodzi za odporny, ale wymaga właściwej opieki. Typowe błędy to:

- Za mało UVB, wapnia i D3, co prowadzi do chorób kości z miękkimi szczękami, skrzywionymi kończynami i drżeniem. Dotyczy to zwłaszcza młodych i samic rozrodczych.
- Za mało ciepła i światła, przez co zwierzę ciemnieje, staje się ospałe i traci apetyt.
- Długotrwale zbyt wysoka lub zbyt niska wilgotność, która powoduje problemy ze skórą i linieniem.
- Walki między samcami lub między samcem a samicą. Rany i ugryzienia trzeba utrzymywać w czystości, a zwierzęta rozdzielić.

- Połknięte podłoże, jeśli zawiera ono drobne kawałki kory lub żwir. Może to wywołać zaparcie i niedrożność jelit.
- Urazy skóry, ponieważ skóra jest delikatna i zdziera się, gdy zwierzę zostanie złapane. Nigdy nie chwytaj go za ciało.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, masywne ciało i pełną nasadę ogona. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli gekon chudnie, nie je przez kilka tygodni, ma miękkie szczęki lub wydaje się apatyczny.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.